

Synvärlden

Nr 1 2006

Tidskrift för fakta, debatt och utveckling kring synskaderehabilitering

Årets FFS:are gratuleras, s 7

MagniLink får pris, sid 9

Daisyrevolution, sid 14

Ges ut i samarbete mellan
Synskadades Riksförbund – SRF,
Föreningen För Synrehabilitering
– FFS och Specialpedagogiska
institutet, Resurscenter syn i
Stockholm och Örebro.

Redaktion:

Jan Wiklund (redaktör)
tel direkt 08-39 92 98
Lena Söderberg (ansv.utg)
tel 060-18 78 52

Postadress:

Nya Synvärlden
SRF, 122 88 Enskede

Fax:

08-39 93 22

e-post:

jan.wiklund@srfriks.org

2006 kommer Nya Synvärlden ut
med fyra nummer

Manusstopp

25 april 2006

Tidningen kommer ut på svart-
skrift, kassett, diskett och epost.
Adressändringar och nya prenu-
merationer anmäls till
SRF, Registret, 122 88 Enskede,
tel 08-39 90 00.

OBS! För prenumeranter som vill
ha tidningen till hemadress krävs
uppgift om personnummer.

Skicka gärna ditt bidrag till tid-
ningen på epost. Redaktionen
förbehåller sig rätten att korta ner
och redigera insänt material.
Artiklarna läggs dock oftast in
oredigerat och författaren ansva-
rar själv för innehållet.

OBS att digitalbilder kräver hög
upplösning.

Redaktionen skickar ett varmt
tack till alla som medverkat med
material i detta nummer!

ISSN 1401-4742

Innehåll

FFS-nytt	3
Förhoppningar och mobility på FFS' studiedag	3
Syntes mot sin avslutning	4
Brukarperspektiv på förflyttning	5
O&F down under	6
Årets FFS-are	7
Den nya styrelsen	7
Tekniknytt	8
Nytt från teknikbutikerna	8
MagniLink vinner pris i Storbritannien	9
Landet runt	10
Datorhjälpmedel används varje dag	10
Öppen mottagning för CCTV-patienter	11
Temadagar om barn	12
Punktskriftskursdeltagare har dragit nytta av kusen	13
Kikartröbubg vud syncentralen i Luleå	13
Daisy-revolution i Västerbotten	14
Syn-kommunikation	15
Synutblickar	17
Individuella handlingsplaner i Vietnam	17
Debatt	19
Alla är överens igen	19

FFS — Föreningen För Synrehabilitering

Ordförande:

Lena Söderberg
tel 060-18 78 52
epost lena.soderberg@lany.amv.se

Kansli:

c/o Optikerförbundet, Karlbergsvägen 22, 113 27 Stockholm
Kanslist: Gunilla Dagerman
tel 08-612 89 60, fax 08-612 56 90
epost ffs.kansli@telia.com - webbadress www.ffa.se

Kom ihåg att betala in medlemsavgiften!

250:- sätts in på FFS postgiro 1 88 04-5

Organisationsnummer 85 72 05 – 8199

Förhoppningar och mobility på FFS' studiedag

Årets FFS-dag var en anspråkslös tillställning, jämfört med förra årets mastodontevenemang. Men ett femtital personer dök ändå upp.

Fyra programpunkter serverades på FFS:s studiedag på Hagabergs folkhögskola i Södertälje.

Ögonförhoppningar

– Det blir säkert fel, varnade näthinneforskaren och neurobiologen Bernt Ehinger innan han ändå började spå om hur ögonmedicinen skulle utvecklas framöver. Förhoppningar, kallade han det för säkerhets skull.

– Utvecklingen för kataraktoperationer är en av de bästa för hela medicinen, sa han och pekade på en ökning från 8000 till 80000 på en generation, tack vare att det nu är snabbt, billigt och nästan helt utan komplikationer att byta ut en grumlig lins mot en ny och fräsch.

– Det man kan hoppas på är att kvalitetssäkringen ska

Bernt Ehinger pratade om förhoppningar.

vara rolig att hålla på med även när den inte längre är ny, fortsatte han. Ett centrum för statistik över ögonsjukdomar håller på att byggas upp i Karlskrona; det behövs för nu har det nått en sån kvantitet att det inte räcker med läkarnas interna sociala kontroll.

Att köerna skulle minska tog Bernt Ehinger också för givet eftersom antalet inte längre ökar.

Komplikationen är medfödd katarakt. Den är sällsynt och det duger inte att vem

som helst opererar, menade Bernt Ehinger som uppmanade syncentralerna att hjälpa till med propagandakampanjen för centralisering till några få specialister på området.

Beträffande glaukom har man nyss haft en del framgångar.

– Vi vet nu att det hjälper att sänka trycket, sa Ehinger. Det har lett till att det har kommit en del nya mediciner.

– Men vi vet inte varför cellerna i synnervstrådarna dör. Jag hoppas att man kommer på vad det beror på. Och att syncentralerna och SRF bryr sig om glaukompatienterna trots att det tar lång tid mellan diagnos och att det uppträder några synskador.

Genetik och molekylärbilgi

är ett känsligt ämne, sa Ehinger. Det finns så mycket känslor med, för dåliga anlag är en belastning som man bär med sig.

– Men är det då fult att ha farliga anlag? Nej – för det har

Medlem i FFS?

Nya Synvärlden är medlemstidning för Föreningen för synrehabilitering, FFS. Om du inte redan är medlem, sätt in 250 kronor på FFS pg-konto

1 88 04-5.

Syntes mot sin avslutning

Syntesprojektet närmar sig sin avslutning. Peter Lorentzon från HI berättade om bakgrund och läge

Syntesprojektets idé är att det finns 250.000 personer som lider av makuladegeneration

varav 40.000 kommer in till syncentralerna varje år. I alla andra vårdssituationer går man till primärvården på sin hemort om man behöver, och det kan inte vara rimligt att man ska åka ända till syncentralen bara för att det gäller ögonen.

Av någon anledning följde inte ögonsjukvården med Ädelreformen på 90-talet, sa Peter Lorentzon. Det gjordes några lyckade försök att haka på i efterhand, men det fanns inget politiskt stöd för att permanenta dem.

Ehinger, fortsättning:

vi alla. Men få av dem är aktiva. Och anlag är ofta ambivalenta; en lagom dos diabetes är till exempel nyttig. De flesta sjukdomar beror på kombinationer av anlag, plus externa faktorer. För att bli alkoholist måste man till exempel dricka.

Så därför betonade Ehinger att genetik bara var användbart för att få reda på exakt var en sjukdom sitter, så man kan behandla den på något vis.

RP till exempel, som det finns 6400 varianter av. Alla innebär celldöd, men det finns hur många orsaker som helst.

Emellertid är för många gener inblandade för att man ska komma åt det den vägen.

De metoder man använder är begränsat användbara, menade Ehinger. Stamceller fastnar som de ska men bildar inte nerver som de ska. Transplanterade näthinnor fastnar men kontakten blir dålig.

Elektrisk retning av näthinnan bromsar celldöden något, men elektriska impulser direkt in i hjärnan fungerar inte alls; patienten ser ljus men kan inte tolka det. Bromsning av celldöd med mediciner går, men det finns inget som är riktigt bra.

– Min förhoppning är att det ska gå att hitta en gemensam behandlingsmetod för alla former av RP, sa Ehinger som också hoppades någon gång förstå uppkomsten av RP. Samt att man kan sätta åt alla charlataner som garanterat kommer att samlas kring experimenten med elektriska retningar och impulser.

– **Makuladegeneration** och varför det uppkommer börjar vi få kunskap om, sa Ehinger. Ibland är det genetiskt, ibland inte.

Våt makuladegeneration kan behandlas med laser – man bränner bort dåliga blodkärl – men den behandlingen

måste upprepas flera gånger.

– Den behandlingen hoppas jag utvecklas, sa Ehinger.

Det finns också många mediciner, och fler kommer. Möjligen kan man hoppas på stamceller en gång i tiden, men problemen är väl de samma som vid RP.

Däremot hade Ehinger inga profylaktiska råd att ge. Visserligen har makuladegeneration ett statistiskt samband med både rökning och vitaminer och fettsyror, men på den individuella nivån är det litet.

Diabetes, slutligen, har man full medicinsk kontroll över.

– Blodkärl försvinner och ersätts av dåliga som man kan bränna bort, sa Ehinger. Min förhoppning är att vi lär oss varför de försvinner. Och att vi har en bra screening plus agitation för att man ska sköta blodsockret.

– Sköter man blodsockret är det ingen risk.

Vid sekelskiftet hade det politiska klimatet ändrats, fler insåg att det skulle vara en bra idé.

Den primärvårdsinstans som enligt Syntesprojektet skulle hjälpa till med makulapatienter är distriktsarbetsterapeuten.

– Arbetsterapeuten känner oftast till patienten redan, sa Peter Lorentzon. Att ta över en del av syncentralens arbetsuppgifter innebär ofta en ren tidsbesparing har det visat sig i vår försöksverksamhet, man slipper ringa dit och be dem om saker.

Försöksverksamheten äger rum i Dalarna, Ljusdal och Söderhamn. Stockholm vill också vara med.

Den har inneburit att arbetsterapeuten har fått motsvarande 5 poängs utbildning och ska få rätt att förskriva viss utrustning.

– Viss politisk förankring kommer att behövas så att inte politikerna tror att avlastningen innebär att syncentralerna kan skäras ner, sa Peter Lorentzon. Tvärtom, de hinner inte med vad de ska.

I projektet ingår ett utvecklingsarbete för syncentralerna för att öka deras kompetens. Pengar finns för att syncentralerna ska göra detta arbete själva.

– Ett femtontal projekt pågår, sa Peter Lorentzon. Det finns pengar för fler.

Nya Synvärlden återkommer till Syntesprojektet i en längre artikel.

Brukarperspektiv på förflyttning

Björne Karlsson i ogin miljö.

Till slut fick två specialister på orientering & förflyttning ge två ovanliga perspektiv på ämnet.

Först berättade *Björne Karlsson* från SRF från sin fyrtiåriga erfarenhet i genren.

– Jag fick en lång utbildning på sextitalet, ett år med daglig käppträning, sa han. Det jag lärde mig mest av var den dagliga användningen på fritiden när jag och de andra

på utbildningen gick ut på stan.

– Men det tog ändå många år innan jag vågade åka tunnelbana. Det krävdes att någon annan blind berättade om hur man gjorde.

Björne Karlsson gillar att gå, slog han fast. Hellre gå och åka kommunalt än att åka taxi eftersom det ger större frihet. Det kräver visserligen planering och ibland kan det bli problem, men hittills har

Ansökan om projektbidrag till Syntes

söks från Hjälpmedelsinstitutet, Syntes
Box 510, 162 15 Vällingby.

Stöd kan ges till

- utveckling av kunskap, metoder och arbetssätt
- dokumentation av erfarenheter

de alltid löst sig.

Hur gör man då?

– Teknik är viktigt, säger Björne Karlsson. Att man gör mentala kartor över vägen, med ljud som finns och variationer i gatubeläggningen. Att jag vet att exakt femti steg efter den lilla fördjupningen i plattorna går det en trappa ner till vänster.

– Träning brukar vara träning av en väg, men minst lika viktigt för mig är vad som finns vid sidan av vägen, så jag inte blir bortkollrad av missar. Och att jag vågar fråga.

– Viktigt för mig var lång träning, kontakt med andra synskadade, tillåtande närstående som lät mig ta risker – och att jag fick en ledarhund var en knuff framåt, för det tvingade mig att gå ut.

Det behövs mer träning i orientering & förflyttning slog Björne Karlsson fast. Åtminstone 90 timmar. Och man måste låta patienten göra misstag.

Det finns för lite rehab och för mycket service, slutade Björne sedan han visat diabolbilder på det allmänna kaos som synskadade måste orientera sig och förflytta sig i.

JW

O&F down under

Som avslutande programpunkt berättade Emmelie Reinson om sin utbildning till anpassningslärare i Australien, innan hon valdes in i styrelsen.

När Emmelie Reinson upptäckte att det var roligare med människor än med de hundar hon arbetade med som dressör och ledarhundstränare fanns ingen utbildning för det i Sverige. Så hon sökte in på mobilitylärarutbildning i Melbourne.

Den resulterar i Bachelor of health science – ett slags fil.kand i hälsovård – innehållande bl.a anatomi, psykologi och synskaderelaterade ämnen som kommunikation, perception och ögonsjukdomar. Tredje året bestod av orientering och förflyttning på heltid.

Sen följde ett praktikår på provinsen Victorias ledarhundscener, en jätteanläggning med 75-100 personer, som också arbetade med mobilityträning. Samt till mycket stor del med att ragga pengar eftersom staten bara stod för 20% av finansieringen.

Att orientera sig i Melbourne har sina sidor, tyckte Emmelie Reinson, på grund av den fasansfulla trafiken där bil-

förarna ser det som en sport att pricka folk som kliver av bussen, vilket man gör mitt i körbanan.

Så patienterna behövde nog den tuffa utbildningsstilen som innehöll mycket ekolokalisering, klara sig utan käpp och hund, och genom att göra fel hamna i kniviga situationer som man fick klara sig ur. Samt gott om tid.

Det kan bli svårt att anpassa sig till den svenska standarden på 60 timmar.

Ett mycket specifikt australiskt inslag fanns också, berättade Emmelie Reinson privat efteråt. Aborigines har en sång knuten till varje färdled för att hitta över de väldiga stäppvidderna. Till varje sorts naturfenomen finns kopplad en tonföljd som man sen sätter text till av mnemotekniska skäl. Detta kan man läsa mer om i Bruce Chatwins Drömspår.

– Vi hade en patient som hade svårt att hitta, berättade Emmelie. Men han var mycket musikalisk. När han lärde sig att sätta musik till varje väg gick det mycket lättare.

Ett tips för Sverige?

JW

Årets FFS-are (t.h.) harangeras av Anita Sjöberg från styrelsen.

Årets FFS-are

Årets FFS-are är Göran Cedermark från Resurscenter Syn i Örebro.

Styrelsens motivering:

”Årets FFS-are bir den som på ett konkret och engagerat sätt har arbetat för att utveckla professionalitet, teknik och fortbildning inom rehabilitering för synskadade i Sverige.”

Som medlem i FFS

har du möjlighet att söka stipendium/utvecklingsbidrag.
Formulär för ansökan finns på hemsidan
www.ffs.a.se

Två ansökningstillfällen per år –
15 april respektive 15 oktober

Den nya styrelsen i FFS

är inte så ny alls, med ett undantag.

Emmelie Reinson är anpassningslärare på Långbro syncentral i Stockholm och specialintresserad av orientering, förflyttning och ledarhundar.

I övrigt ser styrelsen ut så här:

Lena Söderberg (ordf), Gun Olsson (vice), Anette Ek, Ann-Margret Wikner-Hellberg och Anita Sjöberg kvarstår.

Catarina Reinestam Nelander, Christina Westberg och Örjan Bäckman omvaldes.

Emmelie Reinson nyvaldes som sagt.

Suppleanter

Rolf Bergman omvaldes.

Catarina Hägg från Dalarö folkhögskola nyvaldes.

Revisorer

Ove Brandberg från Icap, med Björne Karlsson från SRF som suppleant.

Magnus Svensson från LVI, med Harry Svensson från Rc Syn som suppleant.

Valberedning

Gunnar Sandström, Hagaberg Inga-Stina Fellers, Rc Syn Göran Cedermark, Rc Syn, sammankallande efter slantsingling

Nytt från teknikbutikerna

En del nya produkter har kommit ut sen förra FFS-dagens utställning.

Polarprint puffar för den nya versionen av *Trekker* som heter *Maestro*. Där det förutom GPS ryms fickminne, anteckningsredskap och en daisyspelare att ta igen sig med på en parkbänk. Apparaten är ungefär så stor som en större miniräknare. GPSen går att lägga in färdvägar i och står i trådlös förbindelse med datorn.

Braillex Trio är en punktdisplay som kan användas utan att vara ansluten till en dator, för att göra anteckningar på. Givetvis kan den anslutas trådlöst via bluetooth.

LVI presenterar uppföljaren till *Magnilink S* som emellertid inte finns i handeln förrän lite senare i april. Se annars sidan 9 för närmare beskrivning.

Topcon lanserar *MaxLupe* i miniversion, 73x53 mm, med fyra och åtta gångers förstoring i färg. Samt nattkikaren *Night Owl* som utnyttjar det lilla ljus som finns under en molnig natt och i värsta fall kan komplettera genom att belysa med osynligt infrarött ljus.

Sophie Pro

I övrigt poängterar man att man alltmer går över till diodlampor på sina lappar, vilket varar en evighet.

Icaps scanner *Sophie pro* går inte att göra mindre än A4 men läser i gengäld upp vad som står på det scannade pappret eller kan spela in det i mp3 på en cd om man så önskar, eller skrivs ut på en punktdisplay.

För den som inte tycker sig ha råd med en läs-tv, eller vill ha något att ta med sig

på resor, föreslår Icap Mono-mouse, en musliknande sak som kopplas till en vanlig tv.

De talande etiketterna blir också allt mindre och ser numera ut som vanliga etiketter.

IrisHadar presenterar slutligen ett fickminne som även den värsta teknikidiot finner lätt att hantera, *Milestone 301*. Det är trots detta det enda fickminne som kan redigeras med ny text inne i den gamla, enligt IrisHadar. För tekniknörden finns också lyxvarianten 311 som trots storleken kan fungera som en daisyspelare om man så önskar.

JW

MagniLink vinner pris i Storbritannien

LVI Low Vision Internationals kombinerade läs- och avståndskamera MagniLink S Student har tagit hem det prestigefyllda priset "Bett Award" i Storbritannien. Bett Award delas ut av Becta, British Educational Communications and Technology Agency. MLS Student vann kategorin "Special Educational Needs Hardware". Utmärkelsen ges till den produkt som bäst uppfyller följande kriterier:

- Goda designprinciper
- Underlättar innovativ användning
- Agerar engagerande och motiverande
- Kreativitetshöjande
- Tydliga mål för lärande och medvetna resultatmål

På en galamiddag i anslutning till Bettmässan i London den 11 januari tillkännagavs att LVI:s kamera tog hem priset.

MLS Student utvecklades ursprungligen som namnet säger för studenter. Designen skiljer sig från traditionella förstorande system för synsvaga, som ofta väger mycket och därmed blir stående på en och samma plats hos användaren. Nu behövs inte mycket utrymme för kameran och den enkla anslutningen via USB-porten gör att den även har blivit populär på arbetsplatser. Det är smidigt

Bett-vinnare, fr.v: exportsäljare Johan Petersson, VD Olle Lindquist, LVI:s engelska distributör Philippa Wisbey, PVS och konstruktör Henrik Blomdahl

att kameran drivs direkt av datorn utan extra batterier eller kablar för strömförsörjning. Bilden från kameran visas i ett vanligt Windows-fönster och de vanliga Low Vision-funktionerna nås via datorns tangentbord. Det finns även möjlighet att spara kamerabilder.

LVI arbetar nu för fullt med att vidareutveckla konceptet. I vår lanseras den nya modellen MagniLink S Student Addition som erbjuder ytterligare funktioner:

- Ännu bättre bildkvalitet tack vare nyutvecklad elek-

tronik.

- Högre upplösning när man sparar kamerans bild på datorn.
- Förbättrad ergonomi genom att zoomen hanteras direkt från datorns tangentbord.
- Möjlighet att koppla MLSST Addition direkt till en PC-monitor eller TV, utan att använda datorn.
- Separat kontrollbox medföljer och används vid direktkoppling till monitor eller TV.
- Referenslinje som underlättar vid läsning.
- Utökad antal artificiella färger i negativa och positiva högkontrastlägen.

Datorhjälpmedel används varje dag

DUVA (Datasynhjälpmedel, Utvärdering, Vuxna) inbjöd den 17 november landets syncentraler till en konferens i Stockholm om syncentralernas insatser inom dataområdet för vuxna med synnedsättning.

Det var 22 personer från ett 15-tal SC samt representant från SRF, som hade hörsammat vår inbjudan till "DUVA-DAGEN", Vilket kändes jätteroligt för oss som jobbar med projektet.

Syftet med konferensen var att redovisa resultatet, så här långt, av våra intervjuer med brukare som erhållit datasynhjälpmedel under åren 2002-2003, samt förmedla våra tankar kring resultatet och hur vi kan utveckla syncentralernas arbete inom det här området.

Förmiddagen ägnades åt en historik från Västerbotten som ledde fram till att vi ansökte om projektmedel. Där efter fortsatte vi med att gå igenom hur långt vi kommit hittills med projektet.

Några hållpunkter så här långt:

Under åren 2002-2003 delades det ut datahjälpmedel till 91 st vuxna synskadade i Västerbottens län. Av dessa ingår 71 st i projektet. Vi ville med hjälp av telefonintervjuer

ta reda på hur frekvent dessa datorbaserade synhjälpmedel användes av brukargruppen och hur stor nytta dessa hjälpmedel är för den synskadade. Vi ville dessutom ta reda på hur man från brukarhåll upplevt Syncentralens insatser.

Vi kan idag glatt konstatera att våra utplacerade hjälpmedel används mycket mer frekvent än vad vi någonsin hade kunnat föreställa oss. Drygt 70 % av den tillfrågade gruppen använder sina hjälpmedel varje dag.

Det man från brukarhåll efterfrågar är mer utbildning i grundläggande datakunskap samt även mer kunskap på sina hjälpmedel.

Ett annat önskemål från brukargruppen är hur viktigt man tycker det är med en diskussion om sina hjälpmedel med personal från Syncentralen.

Efter lunch fick samtliga deltagare kort delge alla hur det ser ut inom deras verksamheter, landsting, vad gäller datorbaserade hjälpmedel för vuxna med synnedsättning.

Det visar sig att det ser *mycket* olika ut över landet. Från att inte förskriva något datorbaserat hjälpmedel alls till att de som visar sig ha ett behov av hjälpmedlen också får vad som behövs samt utbildning, och rejält med

sådan också.

En stor del av behållningen av dagen var nog att få ta del av hur andra arbetar, hur man hanterar sina ärenden samt få tips och idéer på hur man kan gå vidare i arbetet med datorbaserade synhjälpmedel till gruppen vuxna.

Slutligen hann vi med att kort reflektera kring hur vi skulle kunna bygga upp ett nätverk för att hjälpas åt med de här frågorna, från stort till smått, från att ge information om organisatoriska frågor till att hjälpas åt med att ta fram lathundar till utbildningsområdet.

Vi vill tacka för givande diskussioner och vi jobbar vidare med att färdigställa projektet med skriftlig rapport som vi tror kommer att innehålla en del värdefull information för övriga landet.

Monica Svedesjö

**Anna-Karin Tjärnström
Lundström**

**Sektionsledare för SC i AC län
DUVA-projektet**

monica.svedesjo@vll.se

annakarintjarnstrom.

lundstrom@vll.se

Öppen mottagning för CCTV patienter

Under 2005 genomgick Syncentralen i Falun ett "Genombrott – att få tiderna att räcka till"

"Genombrott" är en metod som är hämtat från USA i slutet av 1990-talet av dåvarande Landstingsförbundet.

Metoden kan heta lite olika i olika landsting, ex; idealt genombrott, bra mottagning, bättre flyt i vården.

Genombrott är en metod för kontinuerligt förbättringsarbete. Syftet är att deltagarna på så kort tid som möjligt ska pröva så många förändringar som möjligt för att tillsammans bygga upp kunskap om vilka förändringar som leder till förbättringar. Förändringen sker först i mindre skala. Om förändringen blir bra, skalas försöket upp för att sedan utvärderas. Man arbetar utifrån ett tydligt syfte och mätbara, patientfokuserade mål. Vill du veta mer om metoden läs på Sveriges kommuner och landstings hemsida, www.skl.se, sökord: genombrott.

Bakgrund

Vi valde ett begränsat område; väntelistan för CCTV patienter över 65 år.

Varför valet föll på denna grupp berodde på att det var långa köer för utprovning och träning av CCTV. Det var

Göran Lillbager, Anna Hultén, Ewa Nielsen och Annika Södergren från syncentralen i Falun

återkommande diskussioner kring dessa väntetider och många förfrågningar kom från patienter.

Syftet var dels att få bort väntetiderna för denna grupp samt att få möjligheten att pröva ett nytt arbetssätt.

Resultat

Patienterna kallas inom en månad för utprovning av lämplig CCTV. Vid utprovningen fyller vi i en checklista utifrån CCTV standarden. I första hand erbjuder vi gruppträning. För de personer som inte vill gå i grupp av olika anledningar finns möjlighet att få individuell träning.

Gruppträningen hålls en eftermiddag i veckan och kallas "öppen mottagning" vilket innebär att man kan hoppa in i gruppen när det passar och sedan träna så många gånger behovet finns. Fördelen med detta är att man inte behöver vänta på att det ska bli en grupp, i princip kan man börja samma vecka eller veckan efter. Det enda som begränsar är om det är många i gruppen (i nuläget är maxantalet 4 personer), då kan man behöva vänta 1-2 veckor innan plats finns i gruppen.

Grupptillfällena inleds med en introduktion där arbetstera-

Temadagar Barn/ elev med synskada i förskola/ skola

Syncentralen i Luleå i samverkan med specialpedagogiska institutet genomförde i februari 2006 en 2 dagars utbildning i "Barn/elev med synskada i förskola/skola". Målsättning var att öka kunskapen om barn/elev med synskada, vad syncentralen och specialpedagogiska institutet kan erbjuda. Målgrupp var personal vid primärvårdens BVC, skolskötterskor, pedagoger i förskola/skola. Drygt 60 personer från Norrbottens län anmälde sig. En bred målgrupp fick ta del av ett program som sträckte sig över många områden.

Första dagen bjöds åhörarna på föreläsning av ögonläkare och ortoptist från ögonmottagningen vid Sunderby Sjukhus som tog upp medicinsk information, synutveckling, vanliga synbesvär och synkontroll hos barn/ungdomar. Vidare presenterades fiktiva fallbeskrivningar om ett förskolebarn med grav synskada och en elev med synskada. Andra dagen ägnades åt workshops, hjälpmedelsvisning, praktiska övningar(ex. fingerad optik) diskussioner om elevens situation och arbetslagets planering.

Utvärderingen var positiv med önskemål att kursdagar med detta tema ska arrangeras återkommande. Syncentralens och specialpedagogiska institutets personal var nöjda med dagarna efter intensiva förberedelser.

Katarina Auland
Kurator syncentralen Luleå.

peuten berättar teoretiskt och praktiskt om hur man kan använda CCTV. Patienterna får sedan träna på egen hand, efter genomgång av vad som kommit fram på checklisten. Där anges vad man önskar träna på. Arbetsterapeuten finns hela tiden tillgänglig i rummet för att handleda vid behov.

Efter drygt en timmes träning görs ett uppehåll på ca 30 minuter med kaffe och där tillfälle ges att utbyta frågor och funderingar. Detta är en mycket uppskattad stund, då inte bara funderingar kring synskadan kommer upp utan även livet i allmänhet. I genomsnitt kommer man 3-4 gånger till dessa grupptillfällen och tränar. Sedan sker hemleverans och uppföljning görs genom hembesök av arbetsterapeuten inom en månad.

Reflektioner

Det här är ett nytt arbetssätt för oss som vi ställer stora förhoppningar till. Vi tror att för en del brukare kan CCTV-träning i grupp passa bra. Grupptillhörigheten stärker identiteten och ger ökat självförtroende. Det ökar förhoppningsvis även motivationen.

Ett önskemål är förstås att kunna jämföra individuell resp. gruppträning och se dess för- och nackdelar. Vad vi vet är CCTV-träning i grupp inte så vanligt och vi är intresserade att komma i kontakt med andra som bedriver detta eller funderar på att komma igång.

Göran Lillhager, Anna Hultén, Ewa Nielsen och Annika Södergren
Syncentralen Falun

Punktskriftskursdeltagare har dragit nytta av kurs

Härnösands folkhögskolas punktskriftskurs har utvärderats. Det visar sig att deltagarna inte bara har nått de mål de avsåg utan fått mersmak.

Höstterminen 2005 gick sex personer på punktskriftskurs på Härnösands folkhögskola. Om detta har Nya Synvärlden skrivit i nr 4/05.

Kursen har nu utvärderas av Sune Lockner på Solidar AB.

Alla sex deltagarna, som började på vitt skilda nivåer, har förbättrat sin punktläsningens förmåga. Ett par har fått lust att ytterligare öka sin snabbhet, och några har också tyckt sig bli mer social

Kikarträning vid syncentralen i Luleå.

Syncentralen, Luleå, Norrbotten har under höstterminen 2005 praktiskt jobbat utifrån "SE MER" projektets intentioner. Synpedagog Anneli Juhlin, optiker Annika Nordvall och kurator Katarina Auland har samlat 2 grupper med barn i ålder 5-8 år. Inledningsvis har föräldrarna bjudits in till en träff med information, film och möte med en barndoms synskadad vuxen person, som använder kikare i sitt dagliga liv.

genom sin nyvunna förmåga.

Detaljkritik finns förstås. De flesta vill ha mer handfast ledning och inspiration från lärarna. I övrigt spretar det – någon vill ha längre kurs och någon vill ha kortare. Uppenbarligen kan en uppläggnings inte passa alla.

En intressant detalj var att fem av de sex deltagarna hade hänvisats till kursen av Af Rehab medan ingen hade hänvisats av syncentral.

Det kan förstås ha att göra med respektive institutions roll, men visst borde det väl passera folk på syncentralerna som skulle må bra av att öva upp sin förmåga att göra anteckningar och markera kryddburar?

Barnen har träffats i grupp vid 4 tillfällen, praktiska övningar med kikare, Rabbit och Blixtens saga och datorprogram samt uppskattad tipspromenad med kluriga uppgifter och målgång i Rabbit och Blixtens Kaninhåla.

I maj planeras en avslutning med utdelning av Kikarkörkort och naturstig vid Luleälvens strand.

Katarina Auland
Syncentralen Luleå, .

En ny kurs börjar på Wiks folkhögskola i Uppland i april. Om intresset är stort lär det bli fler kurser i höst.

Hör av er till Bengt Troberg, SRF, bengt.troberg@srfriks.org.

Inbjudan till seminarium om kroppskännedom

Syncentralen i Falun inbjuder till ett seminarium om basal kroppskännedom för personer med grav synned-sättning tisdagen den 9 maj.

Seminariet är en redovisning av ett särskilt utvecklingsprojekt med medel från Syntesprojektet.

Rubriker:

- Orientering och förflyttning
- Måste vi använda den nationella standarden?
- Vad är basal kroppskännedom?
- Finns evidens för basal kroppskännedom?
- Presentation av vår lokala standard.

Anmälan till Ewa Nielsen, syncentralen.falun@ltdalarna.se, senast 21 april

Daisy-revolution i Västerbotten

Hur såg det ut i Västerbotten under 1990-talet?

I mitten av 1990-talet började uppbyggnaden av en egen verksamhet inom SC i Västerbotten för att kunna ge barn och elever i skolan datorhjälpmedel.

Det söktes medel och 1995 kunde en person anställas för att bygga upp en verksamhet för dessa hjälpmedel. Efter tre år blev projektet permanentat och år 2000 fanns det 1,6 tjänster som hade uppgiften att sköta utprovning, inköp, utbildning samt support för i huvudsak barn och studerande.

Parallellt med att detta projekt för barn och elever i skolan byggdes upp så fanns hela tiden ett tydligt krav från SRF, Brukarrådet m fl om att det här skulle vara en revolution även för gruppen vuxna personer med synnedsättning. En kö på ca 50 personer fanns registrerade inom länets syncentraler. Många möten med landstingspolitiker och tjänstemän gjordes på alla möjliga nivåer och i olika former, för att förmå beslutsfattare att se till att medel skulle tillskjutas för att gruppen vuxna också skulle ges möjligheter att komma in i datavärlden med hjälp av datorbaserade synhjälpmedel.

Men när vi nästan hade gett upp hoppet om en förståelse från ”de som håller i plånboken”, då plötsligt händer det!

Vad hände år 2002-2003?

År 2002 i mitten av januari, fick vi besked om att medel tillskjutits länets dåvarande tre SC, för datorhjälpmedel till vuxna samt för DAISY-spelare. Det var ca 2,7 mkr som öronmärktes för dessa syften vilket gjorde att vi fick börja beta av kön som växte och blev nästan 100 personer. Vi fick dessa medel som vi trodde, som en engångssumma och hade därför bråttom att få ut så mycket som möjligt till så många brukare som möjligt. Vi kunde bara visstidsanställa extra personal eftersom det var bara för ett år vi hade medlen.

MEN, år 2003 visade det sig att vi fick lika mycket öronmärkta pengar + lite till. Vi fortsatte ungefär på samma sätt, då det tillkom flera brukare på listan. Men samtidigt kände vi att det inte blev bra, då vi hade haft brådis och vi anade att många brukare inte har fått den utbildning de behövt på de hjälpmedel vi förskrivit. Vi kände också att hela processen kanske inte hade fungerat så bra för brukaren. Sen kände vi dessutom att vi måste försöka reda ut på vilket sätt våra insatser bäst ska nyttjas.

När det sen blev år 2004, en bit in på året, visade det sig att vi fått viss del permanentade, ca 1,7 mkr vilket vi blev mycket glada över.

Monica Svedesjö

Anna-Karin Tjärnström Lundström
Sektionsledare för SC i AC
länDUVA-projektet

DUVA-projektet: Datasynhjälpmedel Utvärdering Vuxna.

Projektet är en del i det stora projektet SYNTES som drivs gemensamt av Hjälpmedelsinstitutet (HI) och Synskadades Riksförbund (SRF) med anslag från Allmänna arvsfonden.

DUVA-projektet startade den 1 november 2004 och pågår fram till och med den 1 februari 2006 (totalt 15 månader). Förutom ekonomiskt bidrag från SYNTES så står Ögonsjukvården i Västerbottens län för 50% av kostnaderna. Anna-Karin Tjärnström-Lundström arbetar med DUVA-projektet och är projektanställd till 50% på SC i Västerbotten under projekttiden.

Syn – kommunikation

Årets teman

CVI och diagnostiska kriterier, medicinska och pedagogiska konsekvenser samt pedagogiska strategier. — Delaktighet som en social process.

- CVI och diagnostiska kriterier. Var står vi i dag?

Lena Jacobson, docent, överläkare Ögonmottagningen, Neuropediatrika kliniken, Astrid Lindgrens Barnsjukhus och Karolinska Universitetssjukhuset

- Diagnosens betydelse i relation till pedagogisk verksamhet.

Inga-Lill Jakobsson, universitetslektor, Göteborgs universitet

- Ta ansvar för samverkan – helhetsperspektiv på samhällsstöd till barn/ungdomar med funktionshinder

Ann-Marie Stenhammar, frilansande utredare, skribent och föreläsare

- Delaktighet som en social process

Ulf Jansson, professor Pedagogiska institutionen, Stockholms universitet

- Vi har 68 barn och en av dem är Gabriel.

”Vara med eller inte vara med och på vems villkor”

Berith Jonasson, specialpedagog och Catarina Bergström, barnskötare, Växjö kommun

- Olika syntester för barn, hur ska vi tolka resultaten?

Agneta Rydberg, med dr. ortoptist, Astrid Lindgrens Barnsjukhus samt Karolinska Institutet, St. Eriks ögonsjukhus

- Livskvalitet för barn/ungdomar med funktionshinder

Bengt Lindström, Barnläkare, professor och forskningschef Folkhälsans Forskningscenter, Finland.

Reservera tid för Syn – Kommunikation Conventum, Örebro 26-27 oktober 2006

Se fortlöpande uppdateringar på www.ffi.a.se

Inbjudan till ONCEs tekniktävling

Fokus för årets *ONCE International R&D Award in New Technologies for the Blind and Visually Impaired* är teknik som underlättar social integration och förenklar vardagen.

Årets pris omfattar områdena ingenjörskonst, data-teknik, datavetenskap, telekommunikation, mikroteknik och nanoteknik.

I Sverige samarbetar ONCE med Certec.

Priset är på 240.000 Euro.

Sista inlämningsdag är 30 juni.

Ansökningsformulär finns på www.once.es/otros/premios/imasd/index-i.cfm.

För frågor om ansökningarna kontakta Carin Balfe Arbman eller Lisa Lundberg, Burson-Marsteller, 08-440 12 00

För tekniska frågor kontakta Jörgen Gustafsson, Certec, 046-222 05 33

Vårens föräldrakurser på Rc Syn

Barn med synskada, 0 - 5 år, Steg 1

2 - 4 maj 2006

Barn med grav synskada, 3 - 4 år, Steg 2

15 - 18 maj 2006

29 maj - 1 juni 2006

Upplysningar:

Annica Winberg, tel. 08-737 16 84, annica.winberg@sit.se

Inga-Stina Fellers, tel. 08-737 16 24,

inga-stina.fellers@sit.se

Inbjudan till utställning under konferensen: Syn-Kommunikation i Örebro, 26 - 27 oktober 2006

Vi vill med dessa dagar erbjuda fortbildning till alla inom "synområdet" oavsett om man arbetar inom habilitering, rehabilitering eller undervisning. Den huvudsakliga målgruppen är personal som arbetar med barn och ungdomar, men även de som arbetar med vuxna kan hitta guldkorn. Det är Specialpedagogiska institutet, Resurscenter Syn, Örebro som i samarbete med Primärvård, psykiatri och habilitering, Örebro läns landsting samt Föreningen för syrehabilitering, (FFS) som genomför konferensen.

Inbjudan sänds ut till arrangörernas målgrupper i Sverige, men också till våra nordiska grannländer. Vi räknar med att bli lika många som tidigare år, föregående år hade vi drygt 300 deltagare.

I år kommer vi att ge konferensen ett nytt ansikte, bl.a. kommer vi att vara i andra större lokaler, med mera utställningsyta. Där vi även kan ha posters och andra typer av presentationer.

När vi har haft konferensen Syn-Kommunikation i Örebro har vi haft en mycket uppskattad kvällsaktivitet, "Get together" - buffé med mat dryck och underhållning. I år kommer vi även att ha dans så att kvällen kan fortsätta fram på småtimmarna.

Kvällen har frambringat goda förutsättningar för att umgås, vara tillsammans och för att knyta nya kontakter. Även i år kommer vi att ha denna kväll som en del av arrangemanget och kostnaden ingår alltså i konferensavgiften.

Utställningar

Vi erbjuder som alltid en utställningsplats i samband med dessa dagar och efter önskemål från utställare har vi reserverat tid i programmet under första dagen, alltså torsdagen den 26 oktober. Vi förväntar oss att utställningarna öppnar kl. 11.00 i samband med lunchen och är öppna fram till kl. 18.00 så även andra intresserade än deltagande på konferensen kan ta del av vad ni har att erbjuda.

Anmäl Ert deltagande till oss arrangörer senast den 1 juni 2006. Då har ni en garanterad plats.

Vi måste få veta hur stor utställningsyta ni vill ha, hur många som kommer etc.

Vi har reserverat rum åt er på Scandic Hotel Grand. Ni får på detta sätt vårt avtalspris kr.1.016:- per enkelrum, inkl. moms. Ni får själva betala vid utcheckningen.

Hotellet ligger 25 meter från Conventum, där årets konferensdagar är förlagda.

Kostnaden för att ställa ut är kr. 11.000:-. Arrangörernas samarbetspartner och sponsorer erhåller 50% rabatt och betalar alltså, kr. 5.500:-

Välkomna till Örebro!

Owe Lindquist
Konferensensgeneral

Elisabeth Olgemar
Utställningssamordnare

Anmälningssblankett beställs från elisabeth.olgemar@sit.se.

Individuella handlingsplaner i Vietnam

Uppdraget i Vietnam innebar att medverka i ett samarbetsprojekt inom ramen för WHO:s arbete med CBR-program dvs. Community Based Rehabilitation för synskadade i Vietnam med utgångspunkt från Hanoi och två provinser i norr och en i södra delen av landet.

Arbetet har skett i samarbete med Swedish Organisations of Disabled Persons International Aid Association (SHIA), Synskadades Riksförbund (SRF) och Vietnam Blind Association (VBA).

Arbetsuppgifterna som konsult innebar bl.a. att:

- Ge förslag till hur man kan individanpassa rehabiliteringen för synskadade med speciell inriktning mot arbete
- Visa hur man kan upprätta individuella handlingsplaner
- Skriva en kort handledning för handledarna/lärarna
- Berätta om vårt arbetssätt och utbyta erfarenheter

Arbetsättet har skett i seminarieform för 67 lärare för synskadade i två dagar vid tre tillfällen med föreläsningar, övningar och diskussioner/erfarenhetsutbyte.

Deltagarnas bakgrund var mycket heterogen. Ungefär en

tredjedel var styrelsemedlemmar i blindföreningarna varav några även arbetade som lärare för synskadade. Flertalet var aktiva lärare och ungefär hälften hade själva en grav synskada. Åldersspannet låg mellan 20 – 60 år.

Ca 40% var kvinnor.

Utbildningsbakgrunden varierade från högskola till några år i vanlig skola men gemensamt intryck var ett stort intresse och motivation att arbeta som lärare för synskadade och att synskadade skulle få ökade möjligheter att få ett arbete eller meningsfull sysselsättning.

Seminarierna hölls vid tre tillfällen. Varje seminarium varade i två dagar med likartat innehåll. Speciellt första seminarietillfället gav värdefulla

erfarenheter om hur de följande kunde läggas upp för att bättre anpassas beträffande tidsåtgång, arbetssätt m.m.

Första dagen innehöll ömsidig presentation, förväntningar, svenskt arbetssätt, introduktion till arbetet med individuella handlingsplaner, övningar och diskussioner.

Andra dagen fortsatte gruppövningarna med frågorna i handlingsplanen, mer om vägen till arbete samt introduktion till och kort övning med reflekterande team. Diskussioner och utvärdering var stående inslag.

Frågorna bygger på en blandning av positiva erfarenheter från mitt arbete som synpedagog, AF:s handlingsplan för

arbetsökande, operativa mål samt lösningsfokuserat arbetssätt. Värdefulla synpunkter har jag dessutom fått av kollegor på min arbetsplats: Arbetsförmedlingen rehabilitering, särskilda resurser i Göteborg.

Metoden verkar vara användbar även i Vietnam men frågorna till eleven behöver anpassas mer till vietnamesiska förhållanden. Kanske görs lite enklare språkmässigt och delas upp mer men utan att det blir för många frågor. Tanken bakom metoden bygger på öppna frågor som främjar ökad självkännet, egna funderingar och planering framåt.

Reflekterande team

Den främsta fördelen med reflekterande team är att hela gruppens samlade erfarenhet och kompetens tas till vara. Reflexionerna kan hjälpa individen till fördjupad analys och struktur av frågorna.

Metoden kräver dock träning för att användas på rätt sätt och att man börjar tillämpa den så snart som möjligt efter utbildningen så att den inte faller i glömska.

Erfarenheter, reflexioner och förslag kring behov av fortsatta insatser

Under vistelsen fick tolken och jag hela tiden ett mycket bra och vänligt omhändertagande. Transporter, föreläsningssal, logi, måltider och olika sociala aktiviteter var till stor belåtenhet. Mina samarbetspartners från VBA fanns hela tiden till hands om så

behövdes.

Uppdraget i Vietnam tror jag blev lyckat. Det kändes så. Utvärderingen får visa hur det blev. I alla fall var det nog något av det roligaste jobb jag gjort men samtidigt också det svåraste. Att utbilda 67 lärare under så kort tid i en annorlunda miljö är en utmaning. Vänliga och intresserade seminariedeltagare gör situationen så positiv så det blir lättare att övervinna eventuella svårigheter. Knappast någon kunde engelska så tolken fick jobba hårt. Jag hade förmånen att ha en svensk-vietnamesisk tolk med mig under nästan hela uppdraget vilket gjorde det betydligt enklare än om vi måst använda engelska som mellanspråk. Vi reste runt i flera provinser kring Hanoi och i södra Vietnam där det var tropiskt klimat med över 32 grader i luften och 27 i vattnet. Jag hann bara med några tidiga morgondopp innan frukost och seminarierna startade vid åttatiden. Kvällarna ägnades åt bl.a. tempelbesök och goda måltider tillsammans med glada och positiva vietnameser. Karaoke-sång är populärt men när de ville att jag skulle sjunga varnade jag för att det kunde vara skadligt både för djur och människor. Katten hemma lämnar nämligen med hastighet vid mina försök till musikaliska ljudyttringar som mest kan liknas vid något slags högfrekvent buller – dvs. oönskat ljud. Roligt hade vi i alla fall.

En annan speciell upplevelse var när Vietnams vice premi-

ärminister önskade låna mitt rum för överläggningar med den lokale ordföranden i "folkets kommitté" angående hanteringen av fågelinfluensan.

På slutet hann jag med en båttur till det vackra Halong Bay och några dagars vandring i bergen kring Sa Pa mot Kina.

Maten var god och hälsosam. Jag gick ner över tre kilo tror jag men jag gick upp igen i samband med all julmat.

Metoden med individuella handlingsplaner togs emot med intresse och är användbar men frågorna till eleven behöver troligtvis anpassas mer till Vietnamesiska förhållanden. Den kan integreras och ingå som en naturlig del i rehabiliteringsprogrammet. Träning behövs för att tillämpa metoden praktiskt. Detsamma gäller för arbetssättet med reflekterande team som gav en positiv respons bland deltagarna. Gruppformen är bra som ett komplement till elevens individuella plan. Metoden upplevdes som användbar även för lärarna själva när de i sin grupp vill reflektera över ett problem som någon önskar ta upp. Fortsatt metodutveckling och handledning till lärarna är viktig och ansvarsfördelningen behöver tydliggöras i det fortsatta arbetet med att individanpassa rehabiliteringsinsatserna i Vietnam.

Gunnar Janzon

synpedagog, Af rehab. sr, Göteborg

Alla är överens igen

I månadskiftet februari – mars kulminerade en konflikt om Specialpedagogiska Institutets inriktning med två debattartiklar i Aftonbladet. Men då hade egentligen stridsmolnen redan lagt sig och parterna slutit fred.

Redan i Nya Synvärlden 2/05 gick Krister Inde till angrepp mot Sit på i princip två punkter.

För det första fanns, ansåg han, en alltför stark dragning åt att Sit:s personal skulle klara av alla slags funktionshinder medan kunskapen om varje funktionshinder för sig fläckades ut.

För det andra drabbades barnen av att man alltid måste vänta på en kommunal beställning innan Sit gjorde något; det vore bättre om Sit kunde ha en mer aktiv roll.

I Artikeln i Aftonbladet den 27.2 hade Krister Inde fått stöd av ytterligare sex personer.

Jan Rocksén svarade i Aftonbladet den 2.3 att Indes m.fl. påpekanden redan hade rättats till.

– **Den diskussion** vi har haft har lett till två viktiga saker, säger Krister. Den ena är att vi har fått en kompetent och

duktig ledare i Christina Nordqvist. Det andra är att man kallar sig synrådgivare och erkänner expertrollen. Det gjorde man inte förut; det stod inte i direktiven att man skulle göra det.

– Nu gör man gruppbesök igen för att gravt synskadade barn ska träffa varandra; det låg nere en tid. Jag vill inte ta åt mig äran för det, men det känns som man är inne i en mer expertorienterad verksamhet och att frustrationen håller på att lägga sig.

– Nästa steg blir att öka samarbetet med syncentralerna så att man inte är två på bollen. Christina säger också att stödet till förskolan skulle kunna bli bättre

– **Vi har två** olika världsbilder, säger Krister. Sit ser det inifrån, vi ser det utifrån. Så jag skulle önska att Sit inte säger att det vi säger inte är sant. Vi är oroliga för att synfrågorna kommer i skymundan, bakom exempelvis adhd och asperger som märks mer.

– Det fanns en generation som nu är i 25-30-årsåldern vars integration lyckades. Det fanns idrott, man kunde utveckla musikaliska färdigheter. Jag frågar mig om det kommer att finnas i framtiden. Jag vill värna det, både

genom att väcka debatt offentligt och diskutera med Sit.

– Jag tycker vi har kommit på speaking terms med Sit, säger Krister, och jag känner det som om dom lyssnar. Och att personalen på Rc syn har starkt förtroende för Christina Nordqvist.

Jan Rocksén och Christina Nordqvist hade egentligen inget att invända men uttryckte sin förvåning över att AB-artikeln publicerades när nu allt hade ordnat sig.

När det gäller gruppbesöken så har de hela tiden pågått i samma omfattning som tidigare. Numera är förutom elever och föräldrar även lärare inbjudna att delta i gruppbesöken under år 1-4.

Emellertid har SRF och Specialpedagogiska institutet kommit överens om att träffas regelbundet och avhandla vad som inte fungerar. Inte minst handlar det om två saker, säger Jan Rocksén – att se till att utbildningen av specialpedagoger får en långsiktig lösning, och att samarbeta bättre med syncentralerna.

– Vi ska finnas hos den enskilda eleven och se till att det stöd landsting och kommun ska ge. Då måste vi samarbeta med dem, säger Jan Rocksén.

Kalendern

2006

4 - 5 april

FoU kring funktionshinder, vardagsliv och habilitering, Örebro, www.orebroll.se/habkonferens

5 - 7 april

Workshop - Orientering och förflyttning i praktiken för personer med synnedsättning, Falun
ulla.kroksmark@oft.gu.se

18 april

Fælles fagdag om synshandicap 2006, Köpenhamn
www.ibos.dk

25 april

Handikapphistoriska föreningen (HHF), årsmöte och seminarium, Stockholm
www.hhf.se

25 - 27 april

Rehab Scandinavia, Köpenhamn
www.rehab-scandinavia.com/

3 maj

Hjälpmiddelsinstitutets IT-konferens 2006, Stockholm
www.hi.se

3 - 6 maj

1st International Educational Conference on Batten Disease, Örebro
www.battenconference.com/

17 - 19 maj

SightCity; Frankfurt
www.sightcity.de/

17 - 20 juni

NOK 2006 - XXXVII Nordic Congress of Ophthalmology, Köpenhamn
www.nok2006.dk/

26 - 28 juni

ICOST 2006, 4th International Conference on Smart Homes and Health Telematics, Belfast
www.icost2006.ulster.ac.uk/

27 - 30 juni

Nordisk konferens om CHARGE syndrom, Helsingfors
www.chargekonferens.org

12 - 14 juli

ICCHP 2006, 10th International Conference on Computers Helping People with Special Needs, Linz
www.icchp.org

13 - 18 juli

Association for Education and Rehabilitation of the Blind and Visually Impaired (AER) Biennial Conference, Snowbird, Utah (USA)
www.aerbvi.org

16 - 21 juli

12th ICEVI World Conference, Kuala Lumpur
www.icevi.org

18 - 20 juli

Sight Village, Birmingham
www.qac.ac.uk/sightvillage/6-1.html

7 - 8 september

LVI dagar, Växjö
www.lvi.se

14 - 15 september

FoU-seminarium kring re/habilitering och samhällsinsatser för personer med synnedsättning
ulla.kroksmark@oft.gu.se

21 - 24 september

Envision 06, Kansas City
www.envisionconference.org

2 - 4 oktober

5. Nordiske kongress i synspedagogikk, Sandefjord
wan@syndanmark.dk

19 - 21 oktober

Closing the Gap, Minneapolis
www.closingthegap.com

26 - 27 oktober

Syn - kommunikation, Örebro
owe.lindquist@sit.se

27 november - 1 december

12th International Mobility Conference (IMC-12), Hong Kong, www.hksb.org.hk/imc/index.htm

2007

Mars

Closing the Gap, Los Angeles